

**РЕЦЕНЗИЈА НА РАКОПИСОТ СО НАСЛОВ „СОЦИОЛОГИЈА”
ОД ВОНР. ПРОФ. Д-Р ДАНИЕЛА КОЦЕВА, ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ
НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” ВО ШТИП**

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип, како и Одлуката бр. 1602 – 52/4 од 196. редовна седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за образовни науки, одржана на 20.5.2024 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- д-р Марија Ташева, редовен професор, Филозофски факултет при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје, избрана во научната област според меѓународната Фраскатијева класификација во општа социологија и социологија на етничките групи;

- д-р Страшко Стојановски, редовен професор, Правен факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, избран во научната област според меѓународната Фраскатијева класификација во социологија на политиката и социологија на етничките групи

за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис „Социологија” од **вонреден професор д-р Даниела Коцева**, наменет за студентите на прв циклус студии на Факултетот за образовни науки при Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

Ракописот со наслов „Социологија” припаѓа во научната област општа социологија според меѓународната Фраскатијева класификација.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Факултетот за образовни науки го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Учебникот „Социологија“ е наменет за предметот Социологија на образование кој се слуша во втор семестар на студиските програми Предучилишно воспитување, Одделенска настава и Педагогија, со неделен фонд на часови 2+2+1. Приложениот материјал претставува една заокружена целина, конципирана и пишувана според наставната програма, опфаќајќи ја во целост наставната материја за студиските програми за која е наменет, преку кој студентите ќе ги добијат потребните сознанија.

Податоци за обемот на ракописот: Учебникот содржи 261 страница. Трудот е пишуван во А4 со единичен проред, а употребен е фонт Arial, големината на буквите е 11. Сметаме дека обемот на трудот и неговата содржина ги задоволуваат критериумите согласно со предвидениот број на часови и одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Трудот е создаден врз основа на потребата од учебник што ќе им овозможи на студентите да стекнат теоретски знаења за потеклото и развојот на идеите и основните поими во социологијата. Ова помагало има за цел да понуди разбирање за современите насоки во оваа област, особено за оние кои се занимаваат со проучување на општествените феномени. Преку употреба на различни методи, техники и показатели се овозможува увид во тоа како овие поими се развиваат, еволуираат

и каква улога имаат во современиот живот. Материјалот обработен во учебникот има големо теоретско и практично значење, не само за студентите, туку и за сите кои се заинтересирани за оваа проблематика.

Краток опис на содржината: Содржински, трудот е конципиран во тринаесет посебни глави, кои ги покриваат тематските единици предвидени со наставната програма.

Првата глава поаѓа од појмовното определување на поимот социологија, следејќи го развојот на мислата за општеството уште пред појавата на социологијата, од античката мисла за општеството, преку средновековната, па сè до општествената мисла на модерното време. Во оваа глава е поставена појавата на социологијата како самостојна научна дисциплина, анализирајќи ги учењата и теориите на познатите социолози врз чии дела, учења и теории се темели социологијата. Овде се опфатени Огист Конт, познат по својата позитивистичка филозофија и како „таткото на социологијата“, еволуционизмот на Херберт Спенсер, кој ја гледа социологијата како органски систем, психолошките теории на социолозите, како што е Чарлс Кули, Емил Диркем со својата анализа на социјалната солидарност и аномијата, Марксовата теорија за класната борба и материјалистичкиот концепт на историјата, како и теориите на социолозите Фердинанд Тенис, Георг Зимел и Леополд фон Визе. Теоретската мисла и дилемите во современата социологија се исто така дел од првата глава, каде што е даден и детален опис на теоретските ориентации во социологијата – функционализам, структурализам, теорија на конфликт, симболички интеракционизам и новите социолошки теории, следејќи го нивниот историски тек и развој.

Во оваа глава е анализиран и односот на социологијата со другите општествени науки, како што се психологијата, антропологијата, економијата, политичките науки и историјата, од кои социологијата црпи и дава соодветни сознанија.

Втората глава е посветена на научните методи кои се користат во социологијата за доаѓање до научно сознание. Овде е дефиниран поимот метод, неговите основни карактеристики и елементи, како и најчесто употребуваните методи во социолошките истражувања. Специфичен осврт е даден на различните истражувања и целокупната методолошка постапка. Детално се објаснети методот на набљудување, експериментот, монографскиот метод, статистичкиот метод, компаративниот метод, социометријата, како и техниките за прибирање на податоци: анкета, интервју, прашалник и нивните предности и слабости.

Третата глава поаѓа од терминолошкото определување на поимот општество, различните определби на овој поим, но и неговото значење за човековата егзистенција. Оваа глава ги разгледува различните перспективи на општеството, објаснувајќи го нивното значење за нашето разбирање на општествените структури и процеси.

Четвртата глава се однесува на основниот социолошки феномен, а тоа е културата, нејзините видови, функции и елементи. Анализата на културата продолжува низ културните универзалии и разлики, како и новите ставови на етноцентризам и културен релативизам. Во овој дел се опфатени и новите концепти на разбирање на културата, како што се детериторијализација, транскултурација, креолизација, синкретизам и културна хибридизација, па сè до космополитизам. Акцент е ставен на супкултурата, контракултурата, масовната,

но и потрошувачката култура што се базира на вредности што произлегуваат од парите.

Во петтата глава се анализира влијанието на културата, комуникацијата и масовните медиуми врз општеството. Претставувањата и содржините во медиумите, вклучувајќи и различни видови насилство и дискриминација, се централни теми. Исто така, се истражува улогата на медиумите во надминување на културните разлики, етничките предрасуди и стереотипи, како и во градењето на мир и толеранција.

Оваа глава ги истражува комплексните односи помеѓу културата, комуникацијата и масовните медиуми, како и нивното значење за обликување на перцепциите и однесувањето во општеството.

Во понатамошната шеста глава се анализира процесот на социјализација, вклучувајќи ги неговите компоненти и етапи, како и влијанието на различните чинители врз овој процес. Семејството, училиштето, групите на врсници и масовните медиуми се идентификувани како важни фактори кои влијаат на процесот на социјализација. Родителите и воспитувачите, учителот, врсниците и медиумите играат клучна улога во пренесувањето на културни и социјални норми, како и во развивањето на социјалните вештини кај индивидуите. Оваа глава ги истражува сите аспекти на социјализацијата и нивното влијание врз формирањето на индивидуалниот и колективниот идентитет.

Во седмата глава се истражува концептот на општествената девијација, како и причините за нејзиното настанување. Особен акцент се става на значењето на општествената контрола за спречување на девијацијата. Во оваа глава се воведуваат и анализираат различни видови на девијации, како и социопатолошките болести кои се карактеристични за современото општество. Преку деталната анализа на овие аспекти се разработени причините и последиците на девијацијата врз општеството, како и начините на нивно контролирање и намалување.

Во осмата глава се разгледуваат различните облици на општествена интеракција, како што се размената, соработката, натпреварот, конфликтот и принудата. Секој од овие облици има свои карактеристики и последици врз меѓусебните односи во општеството. Особено се истакнува важноста на општествената интеракција во секојдневната комуникација, бидејќи преку неа луѓето ги развиваат своите социјални вештини, го формираат својот идентитет и ги обликуваат односите со другите. Оваа глава претставува детална анализа на различните начини на меѓусебна интеракција и нивното значење за функционирањето на општеството.

Во деветтата глава е ставен акцент на статусот и улогата што поединците ги имаат или играат во општеството. Како се постигнува еден статус, а како се пропишува и, што е најважно, какви улоги играат луѓето во општеството, но и какви улоги општеството им наметнува на луѓето. Улогите се анализираат и од аспект на полот и возраста.

Следната десетта глава се однесува на општествената стратификација, елементите на раслојување, моќ, богатство, престиж и типовите и облици на општествените слоеви.

Осврнувајќи се два основни теориски пристапи и три основни модели за објаснување на вертикалната структура на општеството. Во континуитет се анализира и терминот општествена мобилност и различните видови кои постојат

во современото општество. Особено внимание е посветено на образовната мобилност. Во современите општества, образованието станува еден од најважните канали за општествената мобилност, бидејќи знаењето што се стекнува преку образованието станува важен извор на општествена мобилност.

Во еднаесеттата глава се дава осврт на општествените институции, тргнувајќи од примарната институција семејството. Од термилошко определување на семејството низ теоретските социолошки ориентации до утврдување на видови на семејства и нивната функција во општеството. Бракот како институција, видовите на брак, но и современите разгледување за тоа дали е во изумирање со оглед на зголемениот број на разводи.

Втората институција е религијата каде што преку термилошко определување, приказ на нејзиниот историски развој, до утврдување на нејзините компоненти и општествени функции, посебен приказ се дава на религиските вредности, но и на термините секуларизација и сакрализација. Во овој дел акцент е ставено и на современата религиозност, њу-ејџ движења и можноста од злоупотреба на религијата за фундаменталистички и терористички цели. Политичките институции од термилошко и историско утврдување до значењето, функциите и теориите за настанокот на државата како најголема политичка институција, облици на власт и владеење, политичките партии и нивната структура, што значи терминот правна држава, парламент и парламентаризам. Во оваа глава се опфатени и економските институции со цел да го истакнеме значењето на економијата во современото општество, треба да имаме на ум дека човекот, како општествено суштество, функционира во општествени заедници каде што ги задоволува своите животни потреби. Независно од примитивните или развиените форми на заедници, производството на материјални добра и услуги е основен процес кој ги овозможува овие заедници да опстанат и да се развиваат. Посебен акцент во оваа глава се става на образовните институции. На значењето на образованието како процес, целта и видовите на образование, како и функции кои образованието ги исполнува латентно и манифестно. Направена е анализа на бројни социолошки теории низ кои се претставени погледите и размислувањата за образованието во различни контексти. Образованието низ теоретските социолошки ориентации, како што се функционализмот, конфликтните теории, интеракционизмот. Промени и воведување на религиското образование во образовниот систем, односот на општеството и образованието, образовни и општествени вредности, образованието како дел од современото општество, образованието и социјалните нееднаквости, но и актуелни образовни проблеми и теми како што е насилството, облици на насилство во училиштата и негова превенција.

Во дванаесеттата глава се анализираат етничките групи, малцинската група како етничка, видови на малцинства, процесите на миграции и формирањето на етничките групи. Формирање на етнички идентитет, дискриминација и најчести облици на дискриминација во современото општество, предрасуди, сегрегација, мултикултурализам и интеркултурализам. Оваа глава ни овозможува да го разбереме комплексниот пејзаж на етничките групи и малцинствата во општеството, како и предизвиците и можностите што произлегуваат од нив. Во целост се обединуваат теоретските пристапи со практични примери за да се стекне длабоко разбирање за улогата и влијанието на етничките групи во современите општества.

Во последната глава се истражуваат родот и полот како комплексни концепти во општеството. Се анализираат различните теоретски пристапи кои ги објаснуваат родовата дискриминација и нееднаквостите во општеството од функционалистичката теорија, теорија на конфликт, феминистички теории, радикален феминизам до марксистичка теорија за родовата нееднаквост. Посебно се разгледува влијанието на културата врз половото однесување и формирањето на нови форми на сексуална ориентација. Се истражуваат различни аспекти на родовиот и сексуален идентитет и како тие се формираат и менуваат во различни културни контексти.

Оваа глава ни овозможува да ги разбереме динамиките на родовата и сексуалната нееднаквост, како и различните фактори кои влијаат врз нив.

Преку ваквиот начин на обработка на социолошките поими и предизвици сметаме дека е постигната главната цел на авторот – да им помогне на студентите да ја разберат суштината на предметот, како и преку обработка на различните методи и техники кои оваа анализа ги користи и она што е посебно важно, преку илустративните примери, да можат практично да ја осознаат техниката на согледување, анализирање и истражување на општеството, општествената стварност и феномени, нивните структури и нивната еволуција во конкретен општествен контекст.

Согласно со горенаведените констатации, а врз основа на детално анализирање на содржината на ракописот, го даваме следниов

ЗАКЛУЧОК

Учебникот „Социологија“ од д-р Даниела Коцева претставува сеопфатна целина на содржини поврзани за општеството. Авторот направил успешна комбинација на теоријата и аспектот на проблематиката, кој допрва произлегува како предизвик пред современото општество, со цел да ја доближи предметната содржина до студентите и да им помогне да научат како да применуваат анализа на актуелни и мултидимензионални општествени феномени.

Се надеваме дека на овој начин, преку изучување на содржините, студентите ќе стекнат соодветни знаења кои понатаму ќе можат да ги применат како во изучувањето на останатите предметни дисциплини, така и во нивната понатамошна професионална работа.

Учебникот е создаден со голема вештина и длабока стручност, што му овозможува на читателот да се впушти во длабокото разбирање на сложените социјални структури и процеси, а воедно ги подготвува и за примената на социолошките концепции во практични ситуации и истражувачки проекти. Ова е суштинскиот придонес на авторот кон развојот на социологијата како научна област и кон развојот на студентите како будни аналитичари на социјалната реалност.

На останатите заинтересирани лица, учебникот „Социологија“ ќе им биде од голема помош во нивната секојдневна работа. Тој ќе им го олесни разбирањето и имплементацијата на новите поими, принципи, методи и техники за работа, притоа збогатувајќи ги со најновите сознанија и трендови во областа на социологијата.

Учебникот на д-р Коцева е еден од оние кои не само што образуваат, туку и инспирираат, отворајќи нови перспективи и поттикнувајќи критичко

размислување кај читателите. Од таа причина, уверени сме дека издавањето на овој учебник ќе биде од огромна вредност за сите кои се занимаваат со проучување на општеството и неговите сложени динамики. Од оваа причина, препорачуваме истиот да биде објавен.

Врз основа на изнесеното, имаме особена чест на Наставно-научниот совет на Факултетот за образовни науки да му предложиме учебникот со наслов „Социологија” од д-р Даниела Коцева да го одобри за издавање.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Д-р Марија Ташева, редовен професор, с.р.

Д-р Страшко Стојановски, редовен професор, с.р.